

Олена ГАН

Блаватська стане все-світньовідомим дослідником, знавцем стародавніх релігійних, філософських і езотеричних вчень.

почти, счет храбрым пионеркам по тернистому пути, который они сгладдили, на свой кошт, многим сотням последователей».

Незгоди особистого життя, втрата дитини, непосильна праця підірвали здоров'я О.А. Ган. Хвороба швидко прогресувала. Однак чим менше було фізичних сил, тим дужчим стало її прагнення до духовного зростання. 1842 р. на сторінках журналу «Отечественные записки» була опублікована перша частина повісті «Напрасный дар», але завершити цей твір письменниці не довелося.

Олена Ган померла в Одесі в червні 1842 р. у віці двадцяти восьми років. На могильному камені виکارбували слова з її останнього твору:

«Сила души убилась жизнью...»
«Она превращала в песни слезы и вздохи свои».

1843 року в журналі «Отечественные записки» була опублікована стаття В.Г. Белінського «Сочинения Зенеиды Р-вой», яка й досі є однією з найкращих рецензій, присвячених творчості письменниці, а тоді пролунала ще й як епітафія: «Мир праху твоєму, благородное сердце, безверженно разорванное силой собственных ощущений. Мир праху твоєму, необыкновенная женщина, жертва божатых даров своей возвышенной натуры! Благодарим тебя за краткую жизнь твою: не даром и не втуне цвела она пышным, благоуханным цветом глубоких чувств и высоких мыслей... В этом цвете – твоя душа, и не будет ей смерти, и будет жива она для всякого, кто захочет насладиться ее ароматом».

«Есть писатели, которые живут отдельной жизнью от своих творений; есть писатели, личность которых тесно связана с их произведениями. Читая первых, наслаждаешься божественным искусством, не думая о художнике; читая вторых, наслаждаешься созерцанием прекрасной человеческой личности, думаешь о ней, любишь ее и желаешь знать ее самое и подробности ее жизни. К этому второму разряду принадлежит наша даровитая Зенеида Р-ва».

ПРИДНІПРОВ'Я В ТВОРЧОСТІ ОЛЕНИ ГАН

У 30-ті роки XIX ст. на Катеринославщині розквітнув талант однієї з перших вітчизняних письменниць – Олени Андріївни Ган. Свого часу її твори визнавали «незвичайним явищем» російської літератури. Її вважали «Лермонтовим серед письменниць». І.С. Тургенєв писав: «В этой женщине было и горячее русское сердце, и опыт жизни женской, и страстность убеждений, и те простые и сладкие звуки, в которых счастье выражается внутренняя жизнь».

Олена Ган (Фадеева) народилася 11 (23) січня 1814 року в містечку Ржищево Київської губернії. 1815 р. її батько – державний діяч, письменник-мемуарист Андрій Михайлович Фадеев переїхав до Катеринослава, де майже 20 років служив чиновником, а потім управителем контори Піклувального комітету колоністів півдня Росії. Тут, у будинку з великим садом на Петербурзькій вулиці (тепер це Ленінградська, 11) минули дитинство та юність Олени.

Головним учителем і вихователем Олени, двох її сестер і брата була мати – Олена Павлівна Фадеева: «Если я скажу вам, что она (мать) была нашей кормилицей, нашим ангелом блага на земле, то все еще не выражу той бесконечной, бескорыстной, всем жертвующей привязанности, которой охватила она наше детство», – пише героїня її повісті «Суд света», і ці рядки, без сумніву, мають автобіографічний характер. Олена Павлівна (уроджена Долгорука) була однією з найосвіченіших жінок свого часу. Володіла п'ятьма мовами, була музично обдарованою, чудово малювала, займалася ботаникою, мінералогією, палеонтологією, нумізматикою. Виховала плеяду письменників, громадських і політичних діячів – своїх дітей і онуків (О.А. Ган, Р.А. Фадеев, Н.А. Фадеева, О.П. Блаватська, В.П. Желіховська, С.Ю. Вітте).

У 16 років гарна, добре освічена, літературно та музично обдарована дівчина вийшла заміж за капітана кінної артилерії, тридцятидворічного барона зі старовинного німецького роду Петра Олексійовича Гана. «Брак был несчастливым не потому, что муж не мог составить счастья для семьи, но единственно потому, что он был человеком совершенно другого характера и образа мысли, чем его супруга».

Сам П.О. Ган був людиною високоосвіченою, веселою, іронічною, практичною, але, на жаль, далекою від зацікавлень, якими жила його дружина, сповнена творчих фантазій та поетичних марень.

1831 р. у родині народилася перша дитина – донька Олена. Минуть роки і Олена Петрівна

Драмою стала для О.А. Ган смерть другої дитини – сина Сашка.

1835 р. народилася друга донька Вірочка, яка також згодом стане відомою (Віра Петрівна Желіховська була популярною дитячою письменницею, книги якої мали до 10-12 перевидань).

Творча натура О.А. Ган шукала реалізації, й 1836 р. вона, за рекомендацією редактора петербурзького журналу «Библиотечка для чтения» О.І. Сенковського, спочатку спробувала перекладати, а потім написала свою першу повість «Идеал», яку опублікували в цьому журналі 1837 р. під псевдонімом «Зенеида Р-ва». В основі сюжету розповідь про невдалий шлюб і зневажене жіноче кохання. Проте, «Сюжет для госпожи Ган имеет значение оперного либретто, на которое она потом пишет музыку своих ощущений и мыслей», – писав про неї В.Г. Белінський.

Протягом трохі більше п'яти років виходять одинадцять повістей письменниці, серед них «Утбалла» (1838), «Медальон» (1839), «Теофания Абдиаджи» (1841).

Всі твори О.А. Ган мають автобіографічний характер. В них перед читачем постає духовне життя освіченої жінки пушкінської епохи з її піднесенням внутрішнім світом, стихією почуттів, «музикою відчуттів і думок». Письменниця поставила та спробувала вирішити так зване «жіноче питання».

Наприкінці 1830-х років ім'я Олени Ган стає широко відомим, її називали «російською Жорж Санд», але через заздрощі в глухій провінції, де їй переважно доводилося мешкати (батарею П.О. Гана часто переводили з місця на місце, здебільше глухими кутками Катеринославської та Київської губерній), письменниці часто доводиться бути в центрі надмірної цікавості та дурних вигадок. Про це ж розповідь згодом і донька письменниці: «Бедной матери моей приходилось расплачиваться за то, что она опередила свой век: женщина-писательница в то время еще была диво-дивное! Во Франции Жорж Санд, в России она, да родственница ее кумыш Сушковых – графиня Распорчина, – вот и весь,

Майже все своє коротке життя О.А. Ган мешкала в Катеринославі, маленьких містечках і селах Придніпров'я. У багатьох творах письменниці є рядки, присвячені придніпровській природі, замальовки життя губерньського міста, містечок і сіл степового краю. У повісті «Идеал» вона з іронією пише про губерньських вельмож, які зібраних на бал: «Дом дворянского собрания был великолепно освещен; плошки на воротах, плошки у подъезда; кареты, коляски, брички, сани везли целые грузы бабушек, мамочек, дочек, внучек. Собрание было блистательное. Два жандарма, стоявшие у крыльца, не успевали отгонять озоржененных экипажей. Канцелярские стражи валили снег со своих шинелей, артиллеристы, смотря с улыбкой презрения на этих фраччинов, гордо расправляли усы и включенные волосы. Но то ли еще было в зале!

Четыре лостры величаво спускались с потолка; вдоль стен поставлены были диваны, крытые оранжевым ситцем с зелеными узорами, а на передней части залы, под огромным зеркалом, стояли два пуницевые кресла. На хорах тринадцать человек музыкантов сидели, в ожидании входа губернатора, с поднятыми смычками, готовясь огласить залу при его вступлении полонезом из «Русалки». ...общество походило на огромного истукана, для которого душа не была еще ассигнована».

У 1831-32, потім у 1834-35 роках родина Ган мешкала в селі Романкове, згодом у 1837-39 рр. – у селі Кам'янському (нині обидва в межах Дніпродзержинська). У повісті «Суд света» її героїня розповідає про життя з родиною: «...в Новороссийском крае, где нам назначили квартиры в большом казенном селе, вокруг которого, на пространстве десяти верст не было ничего более, кроме степи, болота, песков да таких же казенных селений».

14 жовтня 1838 р. вона писала на Кавказ декабристу С.І. Кривцову: «...Я живу в скверной, сырой, холодной избе; из моих окон я вижу – на восток сельскую церковь, к западу – кладбище на пригорке, установленное крестами, готовыми упасть; к югу – большую конюшню, к северу – другое строение, принадлежатее батарею, далее – степь, пески, болота. Прибавьте к этому вечно пасмурное небо, в доме – угрюмое молчание, едва нарушаемое лепетом воронки, непрерывный свист ветра, а вечером – вой собак и карканье ворон, – и вы будете знать мое жилище, как если бы вы сами жили в нем. ...я почти не покидаю моего кабинета – крошечной комнаты, которая напоминает мне ваш каземат 1826 г., потому что в ней не более трех шагов в длину и двух в ширину; но я довольствуюсь стулом, и так как в ней могут помещаться моя библиотека, стол и маты, то я чувствую себя в ней уютно».

У повісті «Утбалла» яскраво й емоційно Ган зображує дніпрові пороги: «В одной из широких рек России есть место смерти; там волны вечно кипят и клокоют, прорываясь сквозь гранитные стены; и можно подумать, что дух мглы вздрогнул камни на камни, скалы на скалы, чтобы загордится путь волнам или выбросит реку из ее ложа. Но гордая река, свидетельница славы князей наших, не уступает: собрав все силы, она взбирается с камня на камень, кидается в бездны, крутится, бьет фонтанам, и, не находя выхода, с ревом отчаяния снова взбирается на утесы. В вечной борьбе колеблется гранит; река, наконец, пробивается на волю, и там, утомленная, несется тихими струями к родному морю».

С наступлением весны, промышленники спешат воспользоваться плыводьем, чтобы переплыть страшные пороги. Несколько пней, скрепленных деревянными звездами, составляют их флот, и отважные сыны Украины веряют этим утлым судам свое божатство и свою жизнь. Они выжидают ясного дня, служат молебам, одеваются в чистые рубашки, как будто готовятся к смерти, и пускаются вниз по реке. В молчании несутся их барки между живописных берегов; издали слышится рев волн, и вот держке люди приблизились к роковому месту... Все весла, орудия отброшены; что могут сделать человеческие усилия против разъяренной стихии? Пловцы бросаются на колени; волны уже прыдают около них, кипят, орошают их брызгами и быстро мчат их к гибели. Кто из пловцов в эту минуту не бросает взора назад? Там зеленеют берега, там их мирные жилища, жены, дети родные; тут перед ними ад! Черные утесы грозно подымаются из вод, загрожая им путь, и во всяком порыве волн им слышатся стоны несчастных, которые погибли еще до них в ненасытной пучине. Еще шаг, – и они налетели на подводный камень. Бревно с треском отрывается от судна; пловец чувствует в жилах своих холод смерти; он простирает руки назад, хочет воротить прошедший миг, вцепляется во всякий куст, случайно выросший на камне, гибкая ветвь ускользает из рук, а волны, одна грознее другой, несут его к страшному мновению!..

Но не всякое судно разбивается, не все пловцы погибают: часто река, с победою над враждебным гранитом, выносит их на могучих хребтах своих, и они спокойно продолжают путь».

Олена АЛІВАНЦЕВА, «Моє Придніпров'я»

Січень

1 • 95 років тому (1919 р.) у Катеринославі народився Ігор Петрович Владіміров (справжнє прізвище – Агронович), російський театральний режисер і педагог, актор театру і кіно. Помер 20 березня 1999 р. у Санкт-Петербурзі.

• 85 років тому (1929 р.) у с. Сурсько-Михайлівка Дніпропетровського району народився Іван Дмитрович Рибалка, інженер-металург, громадський діяч, дисидент, колекціонер.

• 75 років тому (1939 р.) у с. Сергіївка Широкивського району народився Микола Васильович Сорокін, художник. Відомий у галузі станкового живопису.

2 • 140 років тому (1874 р.) у сел. Широке народився Василь Олексійович Біднов, історик церкви, освітній і громадський діяч. Помер 1 квітня 1935 р. у Варшаві.

3 • 160 років тому (1854 р.) народився видатний земський діяч Катеринославщини Іван Григорович Василенко. Помер у листопаді 1892 р.

5 • 60 років тому (1954 р.) народився Олександр Іванович Овчарук, скульптор. Відомий в галузі станкової та монументальної скульптури.

7 • 80 років тому (1934 р.) IV міська конференція ВКП(б) ухвалила рішення про будівництво **Набережної** в центральній частині Дніпропетровська згідно з генеральним планом міста 1933 р. У 1934-1940 рр. була упорядкована невелика ділянка від вул. Леніна до вул. Залізної (тепер Миронова). Цілісна міська набережна з'явилася в 1960-х – на початку 1970-х рр. під керівництвом Б.Я. Мільмана.

8 • 55 років тому (1959 р.) у с. Дмухайлівці Магдалинського району відкрито перший на Дніпропетровщині **сільський народний музей**, який організували вчитель історії Іван Маркович Тарасенко та його учні. Ліквідований у 2000-х рр., найцінніші експонати передані до Дніпропетровського історичного музею.

10 • 85 років тому (1929 р.) у сел. Софіївка народився Валентин Іванович Зноба, видатний скульптор, народний художник України. Помер 7 серпня 2006 р., похований у Києві на Байковому кладовищі.

14 • 125 років тому (1889 р.) народився Лев Дмитрович Шевяков, видатний вчений у галузі гірничої справи, академік. Навчався і працював у Катеринославському гірничому інституті на кафедрі гірничого мистецтва. 1928 р. переїхав до Москви. Помер 1963 р.

15 • 70 років тому (1944 р.) народилася Світлана Михайлівна Дубцова, художниця.

• 55 років тому (1959 р.) створено **Дніпропетровську обласну організацію Спілки журналістів України**.

17 • 70 років тому (1944 р.) народився Євген Спиридонович Логвиненко, художник. Працює в галузі станкового живопису.

18 • 115 років тому (1899 р.) у Катеринославі народилася Поліна Михайлівна Горенштейн, відома як **Ліна По**, видатна балерина і скульпторка. Померла 26 листопада 1948 р.

• 65 років тому (1949 р.) у с. Піддубному Софіївського району народився **Володимир Васильович Гріпас**, поет. Помер у квітні 1998 р.

21 • 70 років тому (1944 р.) у місті П'ятихатки народився **Родіон Рафаїлович Нахаметов**, радянський, український, російський, американський актор, режисер і сценарист.

22 • 110 років тому (1904 р.) народився **Георгій Борисович Мельников**, видатний вчений, доктор гідробіологічних наук, директор науково-дослідного інституту гідробіології в Дніпропетровську. Помер 1973 р.

23 • 200 років тому (1814 р.) у Катеринославі народилася **Олена Андріївна Ган**.

• 170 років тому (1844 р.) у с. Дмитрівці Павлоградського повіту народився **Михайло Федорович Комаров**, видатний український бібліограф, критик, фольклорист, бібліограф. Помер 19 серпня 1913 р. в Одесі.

25 • 50 років тому (1964 р.) у Дніпропетровську відкрито широкоформатний **кінотеатр «Імені газети «Правда»**. У травні 2006 р. після тривалої реконструкції почав діяти кінотеатр на три зали «Правда-кіно» площею 2400 кв. м (два малих зали по 148 місць і один великий – на 404 місця).

28 • 115 років тому (1899 р.) народився **Юхим Григорович Пушкін**, гвардії генерал-лейтенант, Герой Радянського Союзу, учасник оборони Дніпропетровська та визволення краю від нацистських окупантів. Загинув від осколко німецької авіабомби 11 березня 1944 р. на Миколаївщині, поблизу села Казанка. Похований на меморіальному кладовищі Дніпропетровська.

30 • 120 років тому (1894 р.) у Катеринославі створено **відділення Російського технічного товариства**. Діяло до 1918 р.

У січні

100 років тому (1914 р.) у Катеринославі, в будинку інженера-мецената Володимира Миколайовича Хріннікова «Український дім» відкрито **кінотеатр «Палас»**. 3 січня 1914 р. відбувся перший кіносеанс – демонструвалася картина «Ніч перед Різдом». 30 і 31 грудня 1914 р. та 1 січня 1915 р. у «Паласі» відбулися перші в історії міста звукові кіносеанси за допомогою «Кінеофону» Едісона. У травні 1954 р. у колишньому корпусі кінотеатру відкрився ресторан «Україна» при готелі.

Календар підготувала Ярина ГОЛУБ, завідувачка краснавчого відділу обласної державної бібліотеки

САЙТ ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО»: GDJEREL0.JIMDO.COM

ЗАСНОВНИК ОБЛАСНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ГАЗЕТИ «ДЖЕРЕЛО» — ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ І НАУКИ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ

Редакційна колегія: В.М. ВАСИЛИНЕНКО, О.І. ДЕМЧИК, В.Г. ДОЛГОПОЛІЙ, С.Г. КРАМАРЕНКО, М.І. РОМАНЕНКО

Головний редактор З.В. МАРЧИШИНА
Літературний редактор Л.О. БРЕГА

Фотокопи Г.Г. та А.Г. КРЮЧЕНКИ. Дизайн і верстка Н.О. АНТОНЕНКО

Газету надруковано в друкарні ПП «Ліра М», 49038, Дніпропетровськ, просп. Воронцова, 73, тел. (056) 721-92-60. Ціна договірна. Передплатний індекс 40620.

Свідоцтво про реєстрацію ДП № 66 від 13.12.1993. Формат А 3. Друк офсетний. Обсяг 1,6 ум. др. арк. Наклад 950. Зам. №

Адреса редакції: 49006, Дніпропетровськ, вул. Свердлова, 70, к. 216. Телефон/факс: 732-47-61, 732-48-48. E-mail: GDjerele@yandex.ua